

SPECIALER 1978

Estrid Anker Olsen: Musikalitetsbegrebet. En historisk perspektivering samt en empirisk undersøgelse.

SPECIALER 1979

Mona Almar: Telemann: Der harmonische Gottesdienst. En beskrivelse og vurdering med det formål at påvise Telemanns betydning som en »moderne« komponist i sin tid.

Lars Heje Hansen: Duke Ellingtons instrumentation med særligt henblik på egen reinstrumentering af hans Second Sacred Concert.

Birgitte Grove Madsen: På grundlag af en registrering af danske sangforeninger og deres repertoire i tiden ca. 1850 – ca. 1900 ønskes en fremstilling af korvæsnets udvikling i Danmark i det pågældende tidsrum.

Ebbe Munk: Adolphe Appia og hans musikdramatiske regi. En undersøgelse af bestræbelserne for en ny opførelsespraksis for musikteatret 1890-1930, med udgangspunkt i Appias regieudkast til Richard Wagners operaer.

Lis Hedegaard Sander: J.F. Frøhlichs orkestermusik, belyst ved en gennemgang af symfoniske værker og violinkoncerter.

Frithiof Staunsholm: Musik og rationalitet. Studier over Hanns Eislers produktion 1923-1929, specielt med henblik på Weimarrepublikkens stabiliseringsfase.

RESUMÉER AF SPECIALER 1977 OG 1978

Bent Grønholdt: Barberen i Sevilla. En beskrivelse af Rossinis musikdramatiske stil – set i lyset af Beaumarchais' komedie og Paisiellos opera.

Specialet, som er bygget op i tre hovedafsnit, tager udgangspunkt i Beaumarchais' komedie, og 1. kapitel belyser komediens anvendelse som opera- eller syngespilforlæg. Dette kapitel fremstår som et musikhistorisk kompilationsarbejde med anvendelse af her i landet tilgængelig litteratur, og munder ud i en oversigt over de 15 – stort set ukendte – operaer og syngespil, der er komponeret over komedien. I omtalen af de enkelte værker er omtalen af Paisiellos og Rossinis operaer udvidet i forhold til de øvrige.

I andet kapitel koncentrerer arbejdet om de to mest levedygtige af de i 1. kapitel omtalte værker: Paisiellos og Rossinis operaer. Her sidestilles de to – på mange måder – beslægtede værker, og en dramaturgisk analyse af Paisiellos betydning som formidler mellem Beaumarchais' tekst og Rossinis opera søger at nuancere den gængse opfattelse, at Rossini blot stillede Paisiellos musikalske dispositioner på hovedet, for – ad denne vej – at foregribe beskyldninger for at plagiere Paisiellos opera til egen fordel.

Dette andet kapitel er udarbejdet dels som skematiske oversigter, dels som beskrivelser af dramaturgiske forhold, der – udover at påvise ovenstående – anvendes til en beskrivelse af Rossinis kendskab til teatret og dets muligheder, som en vigtig forudsætning for hans musikdramatiske stil.

3. kapitel søger ad analytisk vej at karakterisere Rossinis musikdramatiske mesterskab i forhold til Paisiello i ønsket om at trænge om bag de floskler, der til alle tider har været hæftet på Rossinis musik: Charmerende, indtagende, levende, morsom, fræk, hjertelig, virtuos o.s.v.

Til dette formål er valgt Basilios »bagtaleleserie« (La calunnia) samt kvintetten fra II ark (Don Basilio...). Disse afsnit er velegnede til sammenligning, idet de to komponister her tager det samme storformale udgangspunkt. Herefter analyseres Rossinis 1. akts finale, da komponisten her tydeligst viser sit kompositoriske talent og særkende (bl.a. forholdet til traditionen), som det oftest er tilfældet i opera-buffa.

Resultatet af disse analyser, som er dels musiktekniske, formalæstetiske, dels dramaturgiske, fremstår som en påvisning og en eksemplificering af dels kendte – dels hidtil ukendte eller ubemærkede forskelle på de to komponisters opfattelse af Beaumarchais' komedie, og i et større perspektiv

deres opfattelse af dét at skrive opera-buffa, med hovedvægten lagt på en udredning af disse forhold hos Rossini.

Karen Schou-Pedersen: Benjamin Britten: The Turn of the Screw. An Exemplification of Britten's Operatic Ideas. (University of Copenhagen, December 1976). 137 sider, incl. ca. 30 s. noder

Afhandlingen indledes med en oversigt (6 s.) over den del af Benjamin Britten's skabende virksomhed, som han har viet den dramatiske scene-kunst: opera, kammeropera, kirkeopera, fjernsynsopera og operabearbejdelser – 16 værker ialt, hvoriblandt »The Turn of the Screw« ligger omkring midtvejs. Denne oversigt følges af en kort redegørelse (4 s.) for hvad Britten selv mener om opera, hvad den betyder for ham, og hvad han vil med denne mærkelige kunstform idag, især i England, hvor en virkelig operatradition mangler.

Efter denne indledning begynder undersøgelsen af det valgte værk, som regnes for et af Britten's hovedværker inden for genren. Undersøgelsen er disponeret i tre kapitler: et indledende (6 s.), som beskriver operaens oprindelse, ridser handlingen op og giver forskellige oplysninger om arbejdsprocessen, værkets modtagelse og detaljer angående besætningen, orkesteret og opførelsen. Derefter følger afhandlingens to hovedkapitler: »A Detailed Description of Scenes« (50 s.) og »A Schematic Description of Themes« (55 s.), i hvilke operaens musikalske stof og struktur er klarlagt, først i dramatisk sammenhæng, derefter ordnet for at påvise måden det fremstiller hver enkelt af stykkets personer på. Afhandlingen afsluttes med en tilbagevendende til en overvejelse af Britten's forhold til operagenren, hvor der, på basis af den foretagne undersøgelse, drages mere dybtgående konklusioner om Britten's intentioner og metoder som operakomponist, og om, hvad det er lykkedes ham at gennemføre.

Kirsten Ostenfeld: Psalmodikon i Danmark – dets tilkomst og anvendelse i musikpædagogisk sammenhæng. 1976. 138 s., ill.

Hovedformålet er en undersøgelse af strygecitren psalmodikons brug i Danmark. Den hidtidige forskning i instrumentets historie, der tillægger den svenske præst J. Dillner opfindelsen (1829), nævner – bortset fra nordmanden Leif Løchen – ikke psalmodikon i dansk sammenhæng.

Specialet omfatter 2 hovedafsnit:

- 1) en redegørelse for selve instrumentet, herunder dets tekniske indret-

ning, dets spilleteknik og dets historie i hhv. Norge, Sverige og Baltikum. I forbindelse med omtalen af det til psalmodikon anvendte »nodemateriale«, der er noteret i cifre, gives et rids af ciffersangmetodens udvikling og udbredelse fra J. J. Rousseau (1743) via Tyskland til Skandinavien efter år 1800.

Endelig en katalogisering af de eksisterende psalmodika på Claudius' Samling og Musikhistorisk Museum i København samt en fortegnelse over udgivelser i ciffernodeskrift i hhv. Danmark, Norge og Sverige.

2) koncentrerer sig om dateringen af psalmodikons opfindelse og om dets brug i Danmark, i hvilken sammenhæng skolesangens forhold i begyndelsen af 1800-tallet berøres.

Der tages udgangspunkt hos L. Løchen, der i 1960 sporede psalmodikons opfindelse tilbage til 1823 til Danmark, hvorved den traditionelt antagne teori om instrumentets oprindelse kan dementeres. Løchens formodning, at psalmodikon er opfundet indenfor en sangkomité under Det Pædagogiske Selskab i København, bekræftes og uddybes gennem beskrivelsen af de forgæves forsøg, som instrumentets danske ophavsmand, skolelæreren Jens Worm Bruun, gjorde for at få det indført som et hjælpemiddel ved skolernes sangundervisning.

Sluttelig nogle tanker vedrørende den sørgelige skæbne, psalmodikon led i Danmark med knapt fem års levetid til forskel fra i Norge og Sverige, hvor det var i anvendelse til op i 1880'erne. Som en mulig årsag hertil peges på forskellene i instrumentets brug, idet psalmodikon i de to sidstnævnte lande i modsætning til i Danmark meget snart udfyldte sin væsentligste mission i forbindelse med kirkesangen og som hus- og andagtsinstrument.

2. del af specialet er i omarbejdet form bragt som artikel i Musik & Forskning nr. 4, 1978.

Ulrik Skouenborg: Stof og form hos Hans Pfitzner

Den særlige opfattelse af stof og form, jeg har fundet nødvendig til min analyse af Hans Pfitzners kvartet i cis-moll, bygger jeg op på en kritik af Adornos og Dahlhaus' Wagneranalyser, der begge underkender den stoflige side af sagen: heri støtter jeg mig på Aristoteles opfattelse af stof og form og på Pfitzners æstetik.

Et værks formelle (strukturelle) egenskaber beror på relationer indenfor værket; dets stoflige (substantielle) egenskaber er derimod medfødte egenskaber ved elementerne. Formen udtrykker strukturel identitet, og den er værkimmanent, stoffet udtrykker stilistisk identitet og den er ikke nødvendigvis værkimmanent.

Ifølge Pfitzners æstetik er helhed ikke afgørende i musik. I digtning er

enheden helheden; i musikken er enheden *ikke* helheden, men indfaldet. Denne originale opfattelse kan forliges med Aristoteles.

Wagners sats kræver mere stofflig beskrivelse og mindre focusering på fordomme om form. Jeg fremhæver firklangsharmonikkens stofflige egenskaber: bidominantisering og integration af dissonans. Tertsopbygning er det princip, som blødgør dissonansen tilstrækkeligt til ikke at virke fremmed i treklangen.

Refleksionerne over Wagners stof sætter visse træk ved Pfitzners sats i relief. Hos ham har stoffet ikke Wagners »staldvarme«; interessen samler sig om strukturen, og i den påviser jeg et særligt udviklingsprincip, ikke ulig Mahlers sene symfonier. Herved undgår jeg klichéen om Pfitzner som epigon, men undervurderer heller ikke hans afstand til modernismen.

Pfitzners æstetik er ikke kun en formopfattelse, men også en tydning af skabelsesprocessen; heri hævder jeg paralleliseringen Kant/Schiller – Pfitzner/Adorno. Også heraf udleder jeg påstande om Pfitzners komplicerede forhold til sin tid.

Estrid Anker Olsen: Musikalitetsbegrebet. En historisk perspektivering samt en empirisk undersøgelse.

Specialets første kapitel giver en historisk fremstilling af musikalitetsbegrebet, som det kommer til udtryk bl.a. i en række musikalitetstests fra århundredskiftet til idag. Validitets- og reliabilitetsproblemer i forbindelse med testningen diskuteres. Det påvises, at definitionen af begrebet er afhængig af hovedlinier i den almindelige psykologiske forskning og således historisk betinget.

Andet kapitel omfatter et forsøg på en historisk fremstilling af begrebets udvikling: fra samfund uden arbejdsdeling og uden musikalitetsbegreb, over feudalsamfundet, hvor begrebet defineres som god/dårlig *udførelse* af musik (det »folkelige« begreb), til den kapitalistiske samfundsform, hvor begrebet udvikles i retning af *lyttemæssige* evner og æstetisk dømmekraft (det »elitære« begreb). Denne udvikling sker samtidig med koncertvæsnets, værk- og æstetikbegrebets opståen og er særligt knyttet til den borgerlige, kulturelle offentlighed. Udviklingen udelukker dog ikke, at der findes situationer, hvor musikalitetsbegrebet mister sin relevans (f.eks. i menighedssang eller politiske kampsange), men i grove træk synes borgerskabet og dets musikalske institutioner at betjene sig af det »elitære« begreb, småborgerskabet og arbejderklassen af det »folkelige« begreb. Den musikpsykologiske forskning omkring begrebet synes meget afhængig af borgerskabets definition.

Denne opfattelse af musikalitet tager imidlertid ikke hensyn til de

emotionelle kvaliteter i musikoplevelsen. Tredje kapitel er en rapport over et eksperiment med fem gymnasieklasser vedrørende deres »musikalitet«, målt med en traditionel musikalitetstest, deres oplevelse af forskellig musik, målt med et semantisk differentiale, og deres musikvaner. Hovedresultatet heraf var, at den emotionelle oplevelse var uafhængig af »musikalitet«, aktiv musikudøvelse og lyttevaner.